

Sygn. akt I Ca 50/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSR(del.) Mirosław Chojnacki

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2014 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa T. G.

przeciwko Powiatowi (...)

o bezpodstawne wzbogacenie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 11 grudnia 2013 r. sygn. akt I C 457/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego Powiatu (...) na rzecz powoda T. G. kwotę 60 (sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji.

Sygn. akt I Ca 50/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego Powiatu (...) na rzecz powoda T. G. kwotę 425 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 10 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty. Nadto orzekł o kosztach postępowania, zasądzając je od pozwanego na rzecz powoda w wysokości 107 złotych.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 1 marca 2005 roku Starosta (...) wydał T. G. jako pierwszemu właścicielowi pojazdu w kraju kartę pojazdu dotyczącą samochodu osobowego. Za wydanie karty pojazdu pozwany pobrał od powoda kwotę 500 złotych.

Niesporny stan faktyczny sprawy Sąd Rejonowy ustalił na podstawie powołanych dowodów i zgodnego stanowiska stron odnośnie wszystkich faktów istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Jak wywiódł w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy wysokość opłaty za wydanie karty pojazdu została ustalona na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310), który stanowił, że za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej organ rejestrujący pobiera opłatę w wysokości 500 zł.

W/w rozporządzenie zostało uchylone rozporządzeniem Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, w którym wysokość tej opłaty ustalono na kwotę 75 zł (Dz. U. Nr 59, poz. 421).

Odnośnie dopuszczalności drogi sądowej dla dochodzenia roszczenia o zapłatę, którego podstawę stanowi nienależne pobranie opłaty za wydanie karty pojazdu, określonej w § 1 ust. 1 cyt. rozporządzenia Ministra Infrastruktury, Sąd I instancji w pełni odwołał się i podzielił

w całości argumentację podniesioną w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 16 maja 2007 r. (III CZP 35/2007).

Sąd Rejonowy podkreślił, że wyrokiem z 17 stycznia 2006 r. (U (...)) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż §1ust. 1 cyt. rozporządzenia jest niezgodny: z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd pierwszej instancji zwrócił jednocześnie uwagę, że nie kwestionuje zasady, iż w razie określenia przez Trybunał Konstytucyjny terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (art. 190 ust. 3 Konstytucji), sąd stosuje ten przepis do oceny zdarzeń, które nastąpiły przed tym terminem także wówczas, gdy orzeka po utracie mocy obowiązującej tego przepisu (wyrok SN z dnia 20.04.2006 r., IV CSK 28/2006). Oznacza to konieczność rozważenia dodatkowo, czy mimo prospektywnego skutku dotyczącego go wyroku Trybunału Konstytucyjnego, istnieją podstawy do odmowy jego zastosowania przez sąd w niniejszej sprawie. Kwestia taka była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w uzasadnieniu wyroku z 7 marca 2003 r. (III RN (...)), który uznał, iż sąd może w konkretnej sprawie pominąć normę prawną aktu podstawowego niezgodnego z Konstytucją i wydać rozstrzygnięcie wyłącznie na podstawie Konstytucji i ustawy. Takie stanowisko zajął także Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 23 lutego 2006 roku (II OSK (...)), stwierdzając, że sąd może odmówić zastosowania przepisu rozporządzenia niezgodnego z Konstytucją również w okresie odroczenia mocy obowiązującej tego przepisu orzeczonej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd Rejonowy zwrócił zarazem uwagę na fakt, że rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie nie może także pomijać aspektu związanego z obowiązkiem uiszczenia opłaty za kartę pojazdu zakupionego na terenie państwa należącego do Unii Europejskiej i sprowadzonego do Polski już w okresie jej członkostwa w Unii Europejskiej. Okoliczność ta wymagała zatem oceny zgodności przepisu przewidującego uiszczenie przez kupującego opłaty za kartę pojazdu z prawem wspólnotowym. Zdaniem Sądu Rejonowego podkreślenia wymaga, że w przypadku sprzeczności przepisu regulującego pobieranie opłaty za kartę pojazdu z prawem wspólnotowym ocena, że skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego odraczającego utratę mocy obowiązującej przepisu mają charakter prospektywny, nie wyłącza jeszcze możliwości dochodzenia roszczenia związanego z pobraniem takiej opłaty. Kwestia

ta była przedmiotem wniosku (pytania) o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (dalej ETS) przez Sąd Rejonowy

w J. (P. K. przeciwko Gminie M. J. – sprawa C 134/07). Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2007 r. Trybunał (ETS) orzekł, iż. artykuł 90 akapit pierwszy TWE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on opłacie, takiej jak ta przewidziana w §1 ust. 1 cyt. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, która to opłata w praktyce jest nakładana

w związku z pierwszą rejestracją używanego pojazdu samochodowego przywiezionego

z innego państwa członkowskiego, lecz nie jest nakładana w związku z nabyciem w Polsce używanego pojazdu samochodowego, jeśli jest on tam już zarejestrowany. W odniesieniu do skutku orzeczenia ETS w czasie przyjmuje

się w doktrynie i orzecznictwie, że orzeczenie interpretacyjne ETS wywołuje skutki *ex tunc*, a zatem sądy państwa członkowskich

są zobowiązane stosować przepis prawa Wspólnot Europejskich w znaczeniu ustalonym przez ETS także do stanów faktycznych powstałych przed jego ogłoszeniem (odnośnie Rzeczypospolitej Polskiej od dnia członkostwa w UE), począwszy od daty wejścia przepisu w życie. Trybunał wyraźnie opowiedział się za skutecznością interpretacji prawa wspólnotowego od daty jego wejścia w życie. Przyjmuje się bowiem, że dokonana przez ETS interpretacja zawarta jest w przepisie *ab initio*. Przyjęcie reguły obowiązywania orzeczenia wstępnego *ex tunc* można wytłumaczyć koniecznością zapewnienia jednolitej interpretacji przepisów prawa wspólnotowego, która leży u podstaw instytucji orzeczenia wstępnego. Zasada ta wzmacnia gwarancje ochrony praw podmiotowych, przysługujących na podstawie prawa wspólnotowego podmiotom indywidualnym. Trybunał Sprawiedliwości w celu zapewnienia odpowiedniego sankcjonowania przez sądy krajowe naruszeń prawa wspólnotowego stworzył zasadę doktrynalną obowiązku zwrotu nienależnie pobranych opłat oraz prawa do występowania z roszczeniami o zwrot nienależnie przyznanych funduszy. Pierwsza z tych zasad stanowi dla podmiotu źródło roszczenia przeciwko państwu

(w przedmiotowej sprawie przeciwko powiatowi) o zwrot kwot pobranych wbrew przepisom prawa wspólnotowego. Zasada ta znajdzie zastosowanie w przypadku pobrania przez państwo (powiat) świadczeń w następujących sytuacjach: na podstawie normy prawa krajowego sprzecznej z prawem wspólnotowym (jak w niniejszej sprawie), na podstawie normy prawa wspólnotowego w wyniku dokonania błędnej jej wykładni lub normy wspólnotowej której nieważność została stwierdzona przez ETS.

Instrumentem stanowiącym podstawę dochodzenia omówionych roszczeń przed sądami polskimi będzie instytucja bezpodstawnego wzbogacenia.

Odpowiedzialności z tego tytułu nie wyłącza wskazanie przez pozwanego, że kwoty uzyskane z tytułu pobierania opłaty za wydanie karty pojazdu zostały już wydatkowane. Sąd Rejonowy podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 10 grudnia 1998 r. (I CKN 918/97) zgodnie, z którym kto otrzymał pieniądze od innej osoby, które zakwalifikowane zostały jako nienależne świadczenie, i zużył je na spłacenie swego długu, wprowadzie pieniędzy tych już nie ma, ale mimo to jego wzbogacenie trwa nadal. Przez zapłatę bowiem długu zmniejszyły się jego pasywa, tym samym więc nastąpił wzrost majątku. Ponadto zdaniem Sądu pozwany winien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu kwoty pobieranej z tytułu opłaty za kartę pojazdu, w sytuacji gdy pobierana opłata przewyższała faktyczne koszty wydania takiej karty pojazdu.

Dlatego też, zdaniem Sądu Rejonowego, powyższe argumenty prowadzą do jednoznacznego wniosku, że pobranie od powoda za kartę pojazdu sumy wyższej niż 75 zł, na podstawie niekonstytucyjnego i niezgodnego z prawem wspólnotowym przepisu, stanowiło nienależne świadczenie (art. 410 §2 k.c.). Opłata za kartę pojazdu stanowiła zaś dochód budżetu powiatu, dlatego też w ocenie Sądu pierwszej instancji powód właściwie wskazał jako pozwanego Powiat (...), czyli podmiot publicznoprawny (jednostka samorządu terytorialnego), który faktycznie, bezpodstawnie się wzbogacił się wskutek czynności podjętej na podstawie niekonstytucyjnego przepisu, i to właśnie on ma zwrócić nadpłatę.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany Powiat (...), który zaskarżył wyrok w całości zarzucając mu:

1/ naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 410 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, iż w wypadku pobierania przez Powiat (...) opłaty za kartę pojazdu na podstawie przepisu, który został uznany za niekonstytucyjny, opłata ta była świadczeniem nienależnym;

2/ niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności mających znaczenie w sprawie w szczególności poprzez:

- nieuwzględnienie zasady niedziałania wstecz wyroków Trybunału Konstytucyjnego w odniesieniu do stanów faktycznych, zaistniałych przed rozstrzygnięciem tegoż Trybunału i to w sytuacji, gdy Trybunał określił w swoim wyroku termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu prawa,

- uznanie, iż w sprawie występują przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia się pozwanego kosztem powoda.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik powoda wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego Powiaty (...) jest nieuzasadniona.

W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie zostały wyjaśnione wszelkie istotne okoliczności, które miały znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Sąd Odwoławczy podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu I instancji i wprowadzone na ich podstawie wnioski.

Wbrew zarzutom apelującego Sąd Rejonowy w oparciu o materiał dowodowy zaoferowany przez strony dokonał prawidłowych ustaleń, a następnie trafnych ich ocen w związku z treścią art. 410 § 2 k.c.

W odniesieniu do zarzutów naruszenia prawa materialnego należy wskazać, że wydanie orzeczenia na podstawie art. 410 § 2 k.c. znajduje swoje uzasadnienie w fakcie, iż opłata w kwocie 500 złotych za wydanie karty pojazdu, jak w niniejszej sprawie, była zawyżona, a co za tym idzie kwota 425 złotych, stanowiła świadczenie nienależne.

W błędzie pozostaje zaś skarżący twierdząc, że pobieranie tej opłaty stało się niedopuszczalne dopiero po utracie mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Infrastruktury w dacie wskazanej przez Trybunał Konstytucyjny. Rozporządzenie to jest bowiem niezgodne również z przepisami Traktatu Ustanawiającego Unię Europejską, co zostało wprost stwierdzone w powołanym przez Sąd pierwszej instancji, orzeczeniu prejudycjalnym. Wskazać wprost należy, że z uwagi na niezgodność §1 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 marca 2003 r. z normą prawa wspólnotowego art. 90 akapit pierwszy traktatu Ustanawiającego Unię Europejską utraciło ono moc z dniem 1 maja 2004 r., czyli z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Powiat (...), jako podmiot publiczny, realizujący zadania wynikające z ustawy, winien działać w granicach obowiązującego prawa, co tym samym powoduje, że nie powinien pobierać zawyżonej opłaty za pierwszą rejestrację na terytorium RP używanych samochodów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego. Skoro opłatę w zawyżonej wysokości pobierał, zatem winien się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu, gdyż nie można w tym przypadku uzasadnić faktu pobierania tejże opłaty tym, że organ samorządu terytorialnego nie wiedział o niezgodności z prawem wspólnotowym przedmiotowego rozporządzenia. Żadna z tych okoliczności nie zwalnia bowiem pozwanego od konieczności liczenia się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranej opłaty.

W zaistniałej sytuacji faktycznej i prawnej wyrok Trybunału Konstytucyjnego miał de facto moc deklaratywną, a nie konstytutywną, a odroczenie utraty mocy obowiązującej przepisu w żaden sposób nie zmieniło sytuacji prawnej, a mianowicie tego, że przepis ten przestał obowiązywać 1 maja 2004 r. Powyższe stanowi o tym, że orzeczenie to nie narusza dyspozycji art. 190 Konstytucji RP oraz art. 71 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej nakłada bowiem na organy administracyjne i sądy powszechne obowiązek stosowania zarówno prawa krajowego, jak i prawa wspólnotowego, a w przypadku niezgodności tych dwóch porządków prawnych, pierwszeństwo zawsze ma prawo wspólnotowe. Warto wskazać również w tym miejscu, że orzeczenie prejudycjalne Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, jako dotyczące stanu prawnego, a nie konkretnego stanu faktycznego, odnosi się do oceny zgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym, a orzeczenie o niezgodności

danego przepisu ma moc wsteczną i obowiązuje ex tunc, co w tym przypadku oznacza datę przystąpienia państwa członkowskiego do Unii Europejskiej.

Za chybiony należy uznać podniesiony w uzasadnieniu zarzut naruszenia art. 409 k.c. polegający na odmowie jego zastosowania na przez Sąd Rejonowy. Skoro, jak już to podniesiono wyżej, apelujący pobierał opłatę w zawyżonej wysokości pobierał, zatem winien się liczyć z obowiązkiem jej zwrotu. Ponadto powołane powyżej postanowienie ETS, zostało wydane w dniu 10 grudnia 2007 roku, zatem już od tej daty organ samorządowy winien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych opłat z tytułu pierwszej rejestracji na terytorium RP używanych samochodów sprowadzanych z innego państwa członkowskiego i tym samym już od tej daty mógł czynić oszczędności w budżecie na pokrycie wydatków związanych z owym faktem.

Dodatkowo należy jeszcze zauważyć, iż jeżeli pozwany otrzymał nienależne świadczenie od powoda i zużył je na zapłacenie swojego długu, to wprawdzie uzyskanych nienależnie pieniędzy już nie ma, lecz mimo tego jego wzbogacenie trwa nadal, bo przez zapłatę długu zmniejszyły się jego pasywa, czyli nastąpił trwały wzrost jego majątku, co - po myśli trafnego stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 24 marca 1964 roku (I CR 211/63, OSNCP 1965/4 poz. 65) wyłącza skuteczne powoływanie się przez pozwanego na to, że nie jest wzbogacony.

Właśnie taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie, ponieważ środki finansowe uzyskiwane z zakwestionowanych opłat zasilały budżet Powiatu (...) i były przeznaczone na realizację jego zadań. Tym samym brak podstaw do uznania, iż doszło do naruszenia przez Sąd I instancji dyspozycji art. 409 k.c.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c., apelacja pozwanego Powiatu (...) jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

O kosztach procesu za instancję odwoławczą Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1 k.p.c. oraz z § 6 pkt 1, § 12 ust. 1 pkt 1 i § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) obciążając nimi stronę przegrywającą.

(...)(...)(...)

(...).